

Dziecko
w świecie innowacyjnej edukacji,
współdziałania i wartości

TOM II



NR 3261

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego – Katowice 2014

Dziecko w świecie innowacyjnej edukacji, współdziałania i wartości

TOM II

Pod redakcją
Urszuli Szuścik
i Beaty Oelszlaeger-Kosturek

Redaktor serii: PUBLIKACJE WYDZIAŁU ETNOLOGII I NAUK O EDUKACJI
URSZULA SZUŚCIK

Recenzent
BOGUSŁAW ŚLIWERSKI

Spis treści

Wstęp	9
Preface	10
Wiesława Korzeniowska	
Dziecko w świecie dorosłych – na przestrzeni dziejów	11
Andrzej Stroynowski	
Błędy w wychowaniu magnatów polskich w XVIII wieku	23
Jadwiga Szymaniak	
Dlaczego bronię kompetencji?	35
Małgorzata Zalewska-Bujak	
Nauczyciel, czyli kto?	49
Szczepan Kutrowski	
Współbycie – przejaw ludzkiej żywotności i stylu życia	64
Stanisław Bortnowski	
Pozwólmym uczniom działać twórczo (na przykładzie lekcji nie tylko z poezji)	71
Renata Raszka	
Mity i fakty o rozwijaniu myślenia matematycznego dziecka	77
Katarzyna Nadrowska	
Jak współdziałać z dzieckiem w przedszkolu? – czyli o roli metod aktywizujących w pracy nauczyciela	93
Jolanta Chowaniak, Jolanta Molenda	
Dziecko w świecie ekspresji plastycznej – wykorzystanie twórczych technik plastycznych w pracy z dzieckiem przedszkolnym	107
Urszula Szuścik	
Ocena prac plastycznych	117

Karolina Kmiecik-Jusiega	
Dziecko w świecie koni. Pedagogiczny aspekt kontaktu z koniem	124
Anna Kurzeja	
Dziecko w świecie dopalaczy	133
Grażyna Leśniczak	
Rola nauczyciela przedszkola w procesie wychowania estetycznego dziecka	147
Natalia Ruman	
Pomoc rodziny i szkoły dziecku przeżywającemu żałobę. Refleksje o śmierci	163
Monika Michalak, Sabina Kamińska	
Świat należy do nas: o aktywności twórczej dziecka	179
Bronisława Dymara, Barbara Pierzchała	
Dorośli i dzieci w świecie marzeń. Wywiad Bronisławy Dymary z Barbarą Pierzchałą	187
Bibliografia	199
Indeks nazwisk	213

Contents

Wstęp	9
Preface	10
Wiesława Korzeniowska	
The child in the adult world – throughout history	11
Andrzej Stroynowski	
Mistakes in the upbringing of Polish magnates in the 18 th Century	23
Jadwiga Szymaniak	
Why do I stand up for competence?	35
Małgorzata Zalewska-Bujak	
A teacher – meaning what?	49
Szczepan Kutrowski	
Coexistence – an expression of human vitality and lifestyle	64
Stanisław Bortnowski	
Let's let children act creatively (the example of 'not-only-poetry' classes)	71
Renata Raszka	
Myths and facts about developing children's mathematical thinking	77
Katarzyna Nadrowska	
How to cooperate with children in kindergarten? About the role of activating methods in the teacher's work	93
Jolanta Chowaniak, Jolanta Molenda	
The child in the world of artistic expression – the use of creative artistic techniques in the work with kindergarten children	107

Urszula Szuścik	
Assessing children's artwork	117
Karolina Kmiecik-Jusiega	
Children in the world of horses.	
The pedagogical aspect of contact with horses	124
Anna Kurzeja	
Children in the world of 'afterburners'	133
Grażyna Leśniczak	
The role of the kindergarten teacher in the process of	
children's aesthetic education	147
Natalia Ruman	
The help offered by the family and school to a child experiencing grief.	
Reflections about death	163
Monika Michalak, Sabina Kamińska	
The world is ours: about the creative activity of children	179
Bronisława Dymara, Barbara Pierzchała	
Adults and children in the world of dreams	187
Bibliography	199
Index of names	213

Wstęp

Monografia prezentuje bogactwo i różnorodność ujęcia problematyki wokół dziecka, warunków jego twórczego życia i edukacji. W swej twórczości pedagogicznej doktor Bronisława Dymara wyraźnie i zasadniczo podkreśla rolę twórczej i innowacyjnej pracy nauczyciela. Twórczy nauczyciel wyzwala twórczość w dzieciach w szerokim ujęciu. Kształtuje w wychowankach umiejętność refleksji nad rzeczywistością i tradycją. Nauczyciel z sercem idzie krok za dzieckiem, a nie przed nim. Jest jego przewodnikiem i pozwala mu wychodzić poza własne granice, które wskazują drogę dalszego rozwoju i wzrastania w sferze intelektualnej, emocjonalnej, społecznej i estetycznej.

Publikacja pt. *Dziecko w świecie innowacyjnej edukacji, współdziałania i wartości*, tom drugi – stanowi kontynuację pierwszego tomu, pod tym samym tytułem, przygotowanego pod redakcją naukową Urszuli Szuścik i Beaty Oelszlaeger-Kosturek.

Zawiera teksty autorów nawiązujących w mniejszym lub większym zakresie do treści serii książek pedagogicznych, wydawanej od 1996 roku pod redakcją Bronisławy Dymary, a traktującej o dziecku w wielu światach. W poszczególnych tekstach, podobnie jak w pierwszym tomie, autorzy – profesorowie, nauczyciele i studenci, przyjaciele i sympatycy serii, odnieśli się do innowacyjności w pedagogice współbycia jako nowej odmiany personalizmu. Ukazali jej źródła i cechy w perspektywie przyjaznej szkoły – szkoły opartej na równoprawnym współdziałaniu dzieci i nauczycieli, współpodmiotów edukacji. Odsłonili wewnętrzne życie dziecka, świat jego potrzeb, zainteresowań, marzeń, nadziei i niepokojów. Omówili przejawy tego swoistego spotkania nauczyciela ze światami dziecka, które następuje między innymi wskutek twórczego i harmonijnego zdobywania wiedzy przedmiotowej, strategicznej i autokreacyjnej w partnerskim dyskursie.

W drugim tomie publikacji pt. *Dziecko w świecie innowacyjnej edukacji, współdziałania i wartości* ujęto teksty skoncentrowane głównie wokół obszaru tematycznego dotyczącego światów: dziecięcego i dorosłych – wychowania w rodzinie, szkole – barrier i pokus w wychowaniu; współbycia dziecka i nauczyciela w duchu podmiotowości, ale i szeroko pojętej tradycji oraz nauczycielskich kompetencji. Niektóre z tekstów uzupełniają wątki podjęte w pierwszym tomie publikacji, przede wszystkim te z nich, które dotyczą aktywnej i kreatywnej edukacji szkolnej.

Urszula Szuścik

Preface

This monograph presents the richness and the variety of takes on a child's world as well as the conditions for a child's creative life and education. In her work, Bronisława Dymara, Ph.D. clearly and strongly emphasizes the role of a creative and innovative teacher. A creative teacher triggers a child's own creativity in many ways. He shapes a child's ability to reflect on the reality and tradition. A teacher with a heart goes a step behind a child rather than before. As a guide, he allows children to go beyond their own limits, which show them the way of further development and growth in various spheres: the intellectual, emotional, social and aesthetic.

The publication *A child in the world of innovative education, cooperation, and values. Vol. 2.* is a continuation of the first volume with the same title, prepared under the editorship of Urszula Szuścik and Beata Oelszlaeger-Kosturek.

The volume features a number of texts which, to a lesser or greater extent, refer to the issues raised in the series of educational books issued since 1996 under the editorship of Bronisława Dymara, dealing with children in many worlds. The authors of the individual texts – professors, teachers, students and friends of the series, as in the first volume, referred to innovations of the pedagogy of coexistence as a new variety of Personalism. They showed its sources and characteristics in the perspective of a friendly school – a school based on the equal interaction between children and teachers, the co-subjects of education. The authors unveiled the inner life of a child, the world of its needs, interests, dreams, hopes and anxieties. They discussed various manifestations of the peculiar encounter of a teacher with the worlds of a child, which takes place in the course of the creative and harmonious acquisition of the knowledge of a given subject as well as the strategic and self-creative knowledge, as a result of a discourse between partners.

The second volume of the publication *The child in the world of innovative education, cooperation and values* includes texts focused mainly on the themes of a child's world and an adult's world – education in the family, school – barriers and temptations in bringing up practices, the coexistence of a child and a teacher in the spirit of equality of co-subjects, but also in the spirit of broadly understood tradition and with respect for a teacher's competence. Some of the texts supplement the topics raised in the first volume of the publication, especially those which are concerned with the active and creative school education.

Urszula Szuścik
Tłum. Andrzej Pasterny

Indeks nazwisk

A

Abramowska Janina 74
Anzlem św. 66
Ariés Philippe 16, 17, 20
Arystoteles 65
Augustyn św. 13, 14, 18, 66

B

Badinter Elisabeth 13, 14, 18, 20, 22
Balcerzan Edward 73
Baltes Paul 46
Barnes Douglas 122
Bauman Zygmunt 165
Białostocki Jan 118
Białoszewski Miron 72, 75
Bogdanowicz Marta 95, 101, 102
Bortnowski Stanisław 71, 74
Borzucka-Sitkiewicz Katarzyna 138
Böttcher Wolfgang 40
Bruner Jerome S. 51, 91, 117, 122
Brzozowski Stanisław 66

C

Chopin Fryderyk 71
Chowaniak Jolanta 107
Cieszyńska Jagoda 95, 105, 106,
Clero Claude 73, 109, 152
Czartoryska Izabela 30, 34
Czartoryska Izabela z Flemmingów 26, 28
Czartoryska Konstancja 27
Czartoryski Adam Jerzy 28
Czartoryski Adam Kazimierz 24, 26, 28, 33
Czartoryski August 30, 33
Czartoryski Michał Fryderyk 25
Czerwiński Marcin 69

D

Dalcroze Emile J. 158, 159
Danielewicz Teresa 95, 104
Dąbrowski Kazimierz 164
Dąbrowski Mirosław 80, 85, 86, 91
Debesse Maurice 158

Dennison Paul E. 100, 101
Dodziuk Anna 174, 175
Dolya Galina 105, 106
Dreher Eva 45
Dróżka Wanda 69
Dudzikowa Maria 51, 53, 55, 62
Dumouriez Charles 26
Dymara Bronisława 9, 10, 23, 73, 109, 154, 180,
182, 184, 187, 188
Dziamka Dorota 95, 97, 98, 100

E

Epikur 169
Erazm z Rotterdamu 17, 67

F

Fend Alexandra 46
Fend Helmut 42
Freinet Celestin 159
Freud Zygmunt 68, 164, 165, 174
Fullan Michael 52

G

Gałczyński Konstanty I. 71, 72
Garmezy Norman 144
Gaś Zbigniew 140, 143
Geoffrin Marie-Thérèse 33
Gierak Cz. 118, 120
Gliczner Erazm 28
Gloton Robert 73, 109, 152
Gołaszewska Marta 119, 152, 157, 160
Gruszczyk-Kolczyńska Edyta 82, 84, 90, 91
Gutenberg Jan 169

H

Hanter Ewa 104
Harwas-Napierała Barbara 43, 44
Havighurst Robert J. 43, 45, 46, 108
Hegel Georg 68
Herbart Johann F. 42
Herbert Martin M. 166, 168, 171, 176
Hessen Sergiusz 36

Heymann Hans W. 38
 Hitler Adolf 68
 Hume Dawid 67

J

Jabłonowska Anna z Sapiechów 24
 Jan Paweł II 52, 178
 Jefferson Thomas 67
 Jessor Richard 143
 Jessor Shirley L. 143
 Jung Carl G. 68

K

Kaczmarczyk Bogusława 110
 Kalinowska Anna 78–80, 82–85, 87–89, 92
 Kamiński A.S. 23
 Kamińska Sabina 179
 Kanning Uwe 40, 41
 Kant Immanuel 65, 68
 Karol Łysy 15
 Karol Wielki 15
 Kartezjusz 67
 Kaunitz Anton W. 33
 Kawula Stanisław 131
 Kavanaugh Robert 172
 Keirse Menu 175
 Keyserling Herman 27
 Kielar-Turska Maria 43
 Kitowicz Jędrzej ks. 25, 26, 32
 Kleiner Juliusz 76
 Klim-Klimaszewska Anna 132, 147, 148
 Klus-Stańska Dorota 82, 91
 Kmieciak-Jusięga Karolina 124
 Kolof Mitzler de 24
 Kołłątaj Hugo 23, 26, 33
 Komeński Jan Amos 163
 Konarski Stanisław 30, 31
 Konfucjusz 151
 Kopernik Mikołaj 180
 Korczak Janusz 133–136
 Korzeniowska Wiesława 11, 14, 35
 Kossakowska Katarzyna z Potockich 24
 Koźmińska Anna 95, 104
 Krettenauer Tobias 42, 44–47
 Krygowska Zofia 91
 Kubler-Ross Elizabeth 172
 Kupisiewicz Czesław 149, 150
 Kupisiewicz Małgorzata 149, 150
 Kurzeja Anna 133
 Kutrowski Szczepan 64

L

Leszczyński Stanisław 29
 Leśniczak Grażyna 147
 Leżańska Wiesława 53–55, 60, 149, 150
 Lévinas Emmanuel 54
 Lichtenberg Georg 77
 Lindemann Erich 173
 Likurg 11
 Lindart Marc 40
 Locke John 67
 Lorek Maria 188
 Lotar 15
 Lowenfeld Viktor 109, 119, 120
 Lubomirska Izabela 30
 Lubomirska Izabela z Czartoryskich 26, 29, 30, 33
 Lubomirski Stanisław 32, 33

Ł

Łukaszewicz Ryszard 189

M

Magnuska Janina 104
 Makselon Józef 164
 Małachowski Adam 25
 Małachowski Antoni 25
 Małachowski Jacek 25
 Małachowski Jan 24, 25
 Małachowski Mikołaj 25
 Małachowski Stanisław 25
 Marciniak Tadeusz 118
 Marks Karol 68
 McClelland David 47
 Merki Katharina Maag 47
 Michalak Monika 179
 Mniszech Michał Jerzy Wandalin 24
 Molenda Jolanta 107
 Moneta-Malewska Maria 140, 141
 Monteskiusz 19
 Morus Tomasz 67
 Mounier Edgar 36
 Munro Tom 118
 Muszyński Heliodor 36, 189

N

Nadrowska Katarzyna 93
 Napoleon 68
 Niemcewicz Julian 26
 Nietzsche Fryderyk 66
 Niparko Romuald 178

Norwid Cyprian Kamil 179
 Nowak Barbara 157
 Nowak Marian 36, 178
 Nowicka Marzena 91, 92

O

Obuchowska Irena 44
 O'Connor Nancy 170
 Oelszlaeger-Kosturek Beata 9, 10, 187
 Oerter Rolf 45
 Okoń Wincenty 49, 118, 179
 Olbrycht Katarzyna 50, 58, 61, 63, 117
 Orff Carl 158, 159
 Ostrowska Krystyna 45
 Ostrowska A. 164

P

Pascal Blaise 69
 Piaget Jean S. 91, 120, 122, 167
 Pielasińska Wiesława 150
 Pierzchała Barbara 187, 190
 Pietrasiński Zbigniew 73
 Platon 64, 65, 66, 67
 Poniatowska Konstancja 31
 Poniatowska Konstancja z Czartoryskich 27
 Poniatowski Kazimierz 29, 32
 Poniatowski Stanisław 30
 Poniatowski Stanisław August 23, 25, 27, 30–33
 Popek Stanisław 109, 110, 119
 Portalupi Antoni 27
 Potocki Bazyli 25, 30, 32
 Potocki Ignacy 29
 Potocki Jan 29
 Potocki Stanisław Szczęsny 24, 29
 Prokopiuk E. 111
 Prokopiuk Włodzimierz 56, 58, 61
 Przetacznik-Gierowska Maria 43, 110

R

Radziwiłł Hieronim 25, 27
 Radziwiłł Karol Stanisław „Panie Kochanku” 26,
 29, 31, 32
 Radziwiłł Michał Kazimierz „Rybeńko” 29
 Radziwiłłowa Anna z Sanguszków 24, 27
 Radziwiłłowa Franciszka Urszula z Sanguszków 24
 Radziwiłłowa Helena 26, 30, 33
 Radziwiłłowa Helena z Przeździeckich 26
 Radziwiłłowa Urszula z Wiśniowieckich 24, 27, 28
 Raszka Renata 77
 Read Herbert 109, 118, 119, 154
 Repnin Mikołaj 33

Roberts Monty 131, 132
 Rose-Krasnor Linda 46, 47
 Rousseau Jan J. 21, 67
 Różewicz Tadeusz 133
 Ruman Natalia 163

S

Salverte Jean L.T. de 27
 Sandauer Artur 70
 Sas-Nowosielski Krzysztof 138
 Saski Maurycy 33
 Schopenhauer Artur 65
 Sierosławski Janusz 137
 Sievers Jacob 33
 Skrzypczyk Witold 144
 Smith Adam 67
 Stackelberg Otto Magnus 33
 Streit Fred 140
 Stroynowski Andrzej 23, 24, 28, 29, 34
 Stróżewski Władysław 180
 Suchodolski Bogdan 65, 66, 150
 Sułkowski Antoni P. 28
 Susłowski Adam 126
 Swoboda Ewa 89
 Szafrńska Danuta 110
 Szczepkowska Joanna 74
 Szmidt Krzysztof J. 59, 60, 109
 Szuman Stefan 109, 110, 118–122, 149, 150,
 152–156, 159
 Szuścik Urszula 9, 10, 35, 50, 58, 117, 123, 187
 Szymaniak Jadwiga 35, 38

Ś

Śliwicki Piotr ks. 27

T

Talleyrand Charles 19, 21
 Tarła Adam 29
 Tatarkiewicz Władysław 73
 Tischner Józef 68
 Tomasz św. 66, 67
 Trempała Janusz 43
 Twardowski Jan ks. 72
 Tymichova Hana 95, 102–104
 Tyszkowa Maria 109, 111

V

Varenhorst Barbara 143
 Vivés Juan L. 14

W

Wawrzyniak-Beszerda Renata 51, 53, 55, 62

Wojcieszek Krzysztof A. 133, 136, 146

Wojnar Irena 73, 110, 150, 153, 158

Wollman Lidia 187

Wygotski Lew S. 91, 104, 122

Z

Zalewska-Bujak Małgorzata 49

Redakcja i korekta
JUSTYNA MROCZKOWSKA

Projekt okładki
EMILIA DAJNOWICZ

Redaktor techniczny
MAREK FRANCIK

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISBN 978-83-8012-054-9

(wersja drukowana)

ISBN 978-83-8012-055-6

(wersja elektroniczna)

Wydawca

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice

www.wydawnictwo.us.edu.pl

e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 13,75 Ark. wyd. 20,0

Papier offset. kl. III 90 g Cena zł 32,0 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.

ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław